

Такризи

**роҳбари илмӣ ба кори диссертатсионии Мирзоев Саидмузаффар
Мирзомуродович дар мавзуи «Хусусиятҳои сиёсати экологии давлатҳои
Осиёи Марказӣ дар шароити ҳозира» барои дарёфти дараҷаи илмии
доктори фалсафа PhD, доктор аз рӯи ихтисоси 6D050200 – Сиёсатшиносӣ
(6D050204 – Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи
глобалӣ ва минтақавӣ)**

Кори диссертатсионии Мирзоев С. М. дар мавзуи “Хусусиятҳои сиёсати экологии давлатҳои Осиёи Марказӣ дар шароити ҳозира” яке аз масъалаҳои мубрами замони муосир мебошад, ки аҳамияти назариявӣ, илмӣ ва амалӣ дорад. Зеро мушкилоти экологии давлатҳои Осиёи Марказӣ яке аз масоили муҳимтарин ва мубрамтарини ҷомеаи муосир ба шумор меравад. Хусусияти хосаи ин мушкилоти замони муосир дар он ифода меёбад, ки он ба раванди рушди давлатҳои Осиёи Марказӣ ба таври маҷмӯӣ таъсири манфии худро расонида, ягон соҳаи ҳаёти инсон дар ин самт эмин буда наметавонад. Давлатҳо ва халқу миллатҳои минтақаи Осиёи Марказиро на танҳо марзи ягона ва ҳамҷаворӣ ҳамбастагии табиӣ, инчунин таъриху фарҳанги чандҳазорсола мепайвандад. Ин кишварҳо ҳамзамон, дорои фазои ягонаи экологӣ ва масоили умимиекологӣ мебошанд.

Аз ин лиҳоз, дар илми сиёсатшиносӣ таҳлилу таҳқиқи масъалаҳои сиёсати экологӣ дар шароити муосири минтақаи Осиёи Марказӣ аҳамияти калони назариявӣ ва амалиро доро мебошад. Омӯзиш ва таҳқиқи масъалаи мазкур нишон медиҳад, ки дар байни маҷмуи масоили сиёсати ҷомеаи муосир мушкилоти экологии давлатҳои Осиёи Марказӣ мақоми махсусро ишғол мекунад.

Таҳлили ҳамаҷонибаи адабиёти мавҷудаи илмӣ дар соҳаи сиёсати экологӣ нишон медиҳанд, ки ин мушкилот дар шароити тағйирёбии иқлим дар минтақаи Осиёи Марказӣ аз нуқтаи назари илмҳои сиёсӣ ханӯз пурра омӯхта нашудааст. Дар асоси таҳлил ва далелҳои мушаххас маълум гардид, ки сиёсати экологии кишварҳои Осиёи Марказӣ дорои як қатор омилҳои мураккабу ҳалношуда мебошанд. Дар ин асос, кӯшиши таҳқиқи омӯзиш, таҳия ва татбиқи сиёсати экологӣ дар минтақа зарур мебошад.

Шиносоӣ бо мавод, мазмуну муҳтавои рисола ва таҳлили адабиёти истифодашуда далолат аз он мекунад, ки дар пайи таҳқиқи мавзӯ

муҳаққиқ аз сарчашмаҳо, китобҳо ва асарҳои илмӣ-тадқиқотии олимони ватанию хориҷӣ хуб огаҳӣ дошта, аз онҳо самаранок истифода бурдааст.

Дар асоси маводи назариявӣ, сарчашмаҳо ва адабиёти мавҷуда, диссертант ҳадафи асосии омӯзиши хусусиятҳои мураккаби ташаккули сиёсати экологии минтақаи Осиёи Марказиро нишон додааст. Тибқи мақсади гузошташуда, муайян кардани маҷмуи омилҳои ба вазъи экологии минтақа таъсири манфӣ расонанда, дурнамои рушди сиёсати минтақавии экологӣ, таҳия ва татбиқи сиёсати ягонаи минтақавии экологӣ ва ҷустуҷӯи роҳи ҳалли онҳо мебошад. Аз ин лиҳоз, сиёсати экологӣ таҳлили фалсафӣ ва равишҳои сиёсиро талаб мекунад, ки имкон медиҳанд мушкилиҳои мураккаби экологиро ҳал кунанд.

Объекти таҳқиқот сиёсати экологии давлатҳои Осиёи Марказӣ дар давраи соҳибхиттиёрии онҳо, ҳолат, мушкилот ва дурнамои он мебошад. Ҳадафи асосии таҳқиқот чараҳои таҳияи сиёсати экологӣ дар танзими раванди экологӣ ва вазъи он дар Осиёи Марказӣ, инчунин ҳифзи табиат ва саломатии инсон мебошад.

Асоси назариявии таҳқиқотро ҳулосаҳои бунёдӣ ва изҳороти намояндагони илмҳои иҷтимоию сиёсӣ, географӣ, инчунин баромадҳо ва фаъолияти шахсиятҳои сиёсӣ ташкил додаанд.

Ҳангоми таҳқиқи кори илмӣ муҳаққиқ аз методҳои таҳлили системавӣ, сохторӣ-функционалӣ, таърихӣ ва муқоисавӣ истифода намудааст. Аз ин рӯ, ба муҳаққиқ муяссар гаштааст, ки ҳангоми таҳияи рисола вобаста ба вазифаҳои пешгузашта маводро ҷо ба ҷо гузошта, низомнокӣ, пайдарпайӣ ва мантиқи фикрро риоя намуда, бо далелҳо асоснок намудааст.

Навгони кори илмӣ пеш аз ҳама аз он иборат аст, ки дар илми иҷтимоию сиёсии ватанӣ бори аввал кӯшиши ифшо кардани моҳият ва мундариҷаи сиёсати экологии давлатҳои Осиёи Марказӣ ҳамчун самти муҳимми фаъолияти сиёсии минтақавӣ гузошта шудааст. Аз ҷумла, сиёсати экологии минтақа муназзам гардида, заминаҳо барои омӯзиши он ҳамчун курси алоҳида фароҳам оварда шуда, ҳар як давлати минтақа тафсири алоҳидаи худро ёфта, нақши фаъолияти дастаҷамъонаи экологӣ дар таҳкими субот ва рушди устувори минтақа нишон дода шудаанд.

Натиҷаҳои бадастоварда ва ҳулосаҳои пешниҳоднамудаи муаллиф ҳангоми таҳияи барномаҳои таълимӣ аз ҷанми геополитика, низоъшиносӣ, минтақашиносӣ, курсҳои махсус дар самти сиёсати экологӣ, таҳияи барномаҳо, стратегияҳо ва сиёсати ягонаю самарабахши экологӣ дар минтақа мусоидат менамояд.

Диссертатсия аз муқаддима, се боб, шаш зербоб, хулоса ва рӯйхати адабиёти истифодагардида иборат аст. Дар муқаддима муҳиммияти мавзӯ, объект ва предмети тадқиқ, мақсади асосии таҳқиқот, асосҳои методологиро назариявии таҳқиқот, нағсонӣ ва арзиши амалии таҳқиқот инъикос ёфтааст.

Дар боби якуми диссертатсия – **«Асосҳои назариявӣ методологии таҳқиқи сиёсати экологӣ»**, ки аз ду зербоб иборат аст, муаллиф дар заминаи адабиёти мавҷуда ҷанбаҳои назариявии мавзӯи баррасишавандаро омӯхта, дар асоси онҳо андешаҳои илмии худро иброз намудааст. Дар ин боб мафҳум ва моҳияти сиёсати экологӣ, инчунин алоқамандии сиёсати экологӣ бо сиёсати иҷтимоии давлат таҳлилу баррасӣ гардидааст.

Муаллиф қайд мекунад, ки сиёсати экологӣ ҷузъи таркибии сиёсати иҷтимоӣ буда, ба ҳаёти иҷтимоӣ, махсусан вазъи саломатӣ, некуаҳволӣ, сатҳи даромаднокиӣ, ҳолати ҷисмонӣ раванӣ, синну сол ва ба тамоми паҳлуҳои дигари ҳаёт таъсири бевоситаи худро расонида, дар ин замина баҳри рушди иқтисодӣ ва тараққиёту пешрафти давлат низ нуфузи зиёд дорад. Бо истифода аз методу усулҳои илмӣ, таҳлили системавӣ, сохторӣ-функционалӣ, дедуктивӣ, синергетикӣ ва таҳлили муқоисавӣ хусусиятҳои хоси сиёсати экологии минтақаи Осиёи Марказӣ ошкор карда шудаанд.

Дар боби дуюми диссертатсия – **«Самтҳои асосии инкишофи сиёсати экологии давлатҳои Осиёи Марказӣ»**, ки аз ду зербоб иборат аст, мушкилоти сиёсати миллии экологии кишварҳои минтақаро бо заминаҳои қонунгузори соҳаи экология ва ҳолати воқеии онҳоро ба таври муқоисавӣ мавриди таҳлилу баррасӣ қарор додааст. Дар ин боб муҳаққиқ сиёсати миллии экологии ҳар як кишвари минтақаро дар алоҳидагӣ тафсир намудааст. Чунки давлатҳои Осиёи Марказӣ дар баробари доштани мушкилоти ягонаи минтақавии экологӣ, дорои як қатор мушкилиҳои экологии дохилидавлатӣ мебошанд.

Амнияти миллӣ ва минтақавӣ дар Осиёи Марказӣ бо амнияти минтақавии экологӣ мустақиман алоқаманданд ва саъйю талоши якҷояи тамоми давлатҳои минтақаро тақозо менамояд. Мушкилоти ҳифзи муҳити зист ва фароҳам овардани шароити мусоиди зист барои аҳолии минтақа ҳоло андешидани чораҳои пешгирикунанда ва эҷоди заминаи устувори ҳуқуқии ҳамкориҳои кишварҳои Осиёи Марказиро талаб менамояд.

Мирзоев Саидмузаффар Мирзомуродович дар кори диссертатсионии худ қайд менамояд, ки фарҳанги волои экологӣ метавонад натиҷаҳои назарраси мусбиро ба бор орад. Аз ин рӯ, таъкид менамояд, ки масъалаи таълиму тарбияи экологии ҷомеа бояд самти афзалиятнок доништа шуда, дар мадди аввал гузошта шавад ва барои татбиқи самарабахши он заминаҳои моддию молиявӣ фароҳам оварда шавад.

Боби сеюми диссертатсия – «**Дурнамои рушди сиёсати минтақавии экологӣ дар Осиёи Марказӣ**» аз ду зербоб иборат буда, масоили дастёбӣ ба амнияти минтақавии обӣ ва пешигирӣ кардани мушкилоти экологии марбут ба истифодаи об барои давлатҳои Осиёи Марказӣ равона гардидааст.

Пешниҳоду ташаббусҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон доир ба мушкилоти норасоии об хеле бузург мебошад, ки муаллиф аз он моҳирона истифода бурда, дар диссертатсия иқтибосҳо овардааст.

Аз таҳлилҳои анҷомдодаи муҳаққиқ маълум гардид, ки дар Осиёи Марказӣ якҷанд мушкилоти мураккаби минтақавии экологии вобаста ба об ҷой доранд, ки дар сурати дарёфт нагардидани роҳу воситаҳои бартарафсозии онҳо метавонанд ба сатҳу сифати зиндагии сокинони минтақа таъсири зиёди манфӣ расонида, мушкилоти азими иқтисодию иҷтимоӣ ва сиёсиро ба вуҷуд оранд. Ин ҳолат муаллифро водор сохтааст, ки андешидани тадбирҳо ва чораҳои муассиру натиҷабарор ва илман асоснокро дар самти сиёсати минтақавии экологӣ пешниҳод намояд.

Муаллиф ба мушкилоти хушкшавии баҳри Арал диққати муҳсус додааст. Хушкшавӣ ва нестшавии баҳр ҳолати вазнину мураккаби экологӣ ва гуманитариро ба вуҷуд овард, ки боиси тавачҷуҳи ҳамаҷонибаи ҷомеаи ҷаҳонӣ қарор гирифт. Ба андешаи муаллиф омили меҳварии хушкшавии баҳр ва захролудшавии обу заминҳои кишоварзӣ дар минтақа усулҳои гидротехникӣ ва агротехникии парвариши пахта вобаста аст. Тавре маълум аст, шумораи зиёди обанборҳо ба давлатҳои поёноби минтақа (Ўзбекистон, Қазоқистон ва Туркменистон) рост омада, захираи оби онҳо бо мақсадҳои кишоварзӣ обёрӣ истифода шуда, боиси ҷорӣ нагардидани об ба баҳри Арал мегардад.

Татбиқи амалии пешниҳодҳои муаллиф имкон медиҳанд, ки мушкилоти вобаста ба хушкшавии баҳри Арал то андозае ҳаллу фасл карда шаванд ва паёмҳои ногувори он коҳиш ёбанд.

Ҳамин тариқ, диссертатсияи Мирзоев Саидмузаффар Мирзомуродович дар мавзӯи “Хусусиятҳои сиёсати экологии давлатҳои

Осиёи Марказӣ дар шароити ҳозира” барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа PhD, доктор аз рӯи ихтисоси 6D050200 – Сиёсатшиносӣ кори илмӣ-тадқиқотии анҷомёфта буда, масъалаи мубрами рӯзро таҷассум менамояд. Рисола дорои аҳамияти илмӣ-амалӣ буда, ба меъёрҳои муайянкардаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ аст. Бинобар ин, муҳаққиқ Мирзоев Саидмузаффар Мирзомуродович барои сазовор гаштан ба дараҷаи илмии доктори фалсафа PhD, доктор аз рӯи ихтисоси 6D050200 – Сиёсатшиносӣ (6D050204 – Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ) арзанда аст.

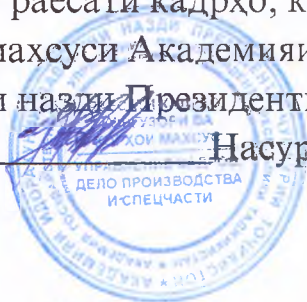
Роҳбари илмӣ,

доктори илмҳои сиёсӣ Қувватзода С.З.

“Имзои С.З. Қувватзодаро тасдиқ мекунам”

Сардори раёсати кадрҳо, коргузорӣ ва корҳои махсуси Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Насурдинзода А.

12.03.2026